

ETXE-IZENAK ETA ABIZENAK

Euskaldunen mundu ederrean arlo asko daukaguz bakoitxak aztertu barik, eta arlo arrigarriak dira.

Oraintsu sartu naz etxeen eta abizenen mundua apur bat aztertzerā eta or aurkitutako jakingarriak eta gure base-txeak non eta zelan dagozan ikusita, arrituta geratu naz.

Gaiñera or euskereak izan dauzan itz eder asko aurkitu dodaz, gaur egun galduak eta oso egokiak. Gure osabak jakituri aundia agertu ebela izenak ipinten eta abizenak artzen, argi ikusi dot.

Iru adibide ipiñiko dodaz: Andeko ta Botiola Fruizkoak eta Olagorta Gamizkoa

Andekon izen oneik dagoz: Andeko-Aurtenetxe, Aurrekoetxea, Andekoiti, Etxetxikarra, iru Batiz (Goikoa, Bekoa ta Erdikoa) eta errota bat, Gomoa.

Aztertu daiguzan: Azterketa onek gaur galdua dan "Andeko" izeneko etxe bat eskatzen dau, lenengoa, zarrena. Geroago egiña orren aurrean dagoana, Aurrekoetxe. Eta beste bat gorago egiña Andekogoiiti, geroago "Etxetxikerra". Or jakusten da ain garrantzi aundiakoa zan etxeko jaunaren seme edo alabaren bat ezkontzen zanean, aurrean edo gorago, txikia edo aundia, beste etxe bat egiten ebala. Gaiñera beste bat dago batiz deritxona. Etxe onetako jaunak be beste bi egin bear izan ebazan, bata Batiz-bekoa eta beste Batiz-erdikoa. Olako iru etxe izen batekoak Euskalerrri osoan daukaguz.

Eta geiago oraindiño, barren-barrenean errotea dan Gomoa. Lenengo errota utsa eta geroa errota-gaiñean etxea.

Botiolan etxe oneik daukaguz: Goiri, Azkarrē, Uriarte, Jauri, Lezamiz, Etxebarri, Ibarguen, Ormaetxe, Legarreta, (Errotea).

Guztjak jaun-etxeak, etxebarri izan ezik, au areitariko batek egindakoa. Ibarguen, bean dago, ibarrean, baiña Gomoatik asita, ibararren goiñean, ortik "guen" atzizkia. Eta emen be barrenan errotea: Legarreta.

Gamizko Olargortan: Etxezarre, Aurrekoetxe, Bengoetxe, Landakoetxe, Goikosoloeta ba Bizkarrane.

Lenengo etxeak Olagortā izango eban izena baiña izen au auzoarentzat izteko. Etxezarre ipiñi eutsoen izen. Eta gero jaun orrek sendia zabalduz, etxe barriak egin bear izan ebazan, Aurrekoa, Berengoa, Landakoa eta Goikosoletakoa. Eta bear ba'da kanpotik etorritako Bizkarra batek egin eban "Bizkarrene". Ori agertzen dau norena dan igarteko dan azkenengo "-ne" orrek. Zaindu dagiguzan gure baserri zarrak!

Abizenak aztertzeiko iru gauza artuko dodaz kontuan:

Zer elan nai dauan, noz agertzen da izen ori eta non agertzen dan.

ABAITUA: Sorlekua Begoñan eta Berrizen dauka eta Berriztik Txilera aldatu zan.

"Abi" erderezko "arandano" da eta abizen onek olako landaraz beterik dagon tokia esan nai dan. (Bilbao, 1664).

ABALIA: (Bidania, 1665) Gipuzkoako Beliarrairen sor-tua da eta zurbaltza edo "carrasca" esan gura dan. Gipuzkoako erri askotara, zabaldu da eta Bizkaian be bai, Lekei-tiora esaterako.

ABANDO: (Bilbao) Gaur Bilbao dan Abandon sortua da eta Arando'ren aldakuntza dala dirudi, "aran" asko dagoan tokia. Arana erderazko "endrino" da. Ortik Patxarran edaria. **ABAROA:** (Zumaia, 1470) Abereak atsedenean dagozan lekua da abaroa eta Bizkaiko itxasaldean zabaldu da abizena, batez be Mundakan, Sukarrietan eta Lekeition. Mungian be ba-dago etxe bat "Abaroeta" izena dauana.

ABARRATEGL• (Arrasate, 1657) Elorriotik urtena egi da eta Euskalerrri osoan zabaldua. Egurra edo sugarria, abarrak, dagozan tokia da.

"Abaitua" ren antzeko jatorria be izan leiteke eta orduan, "carrasca" asko dagon tokia izan leiteke.

ABASOLO: (Bilbao, 1775) "Aba" jatorria izan ezkerro, "carrasca" k dagozan soloa izan diñoanez, izan leiteke Abat-solo edo "abadearen soloa" be.

Zeanurriñ asgi eta Bizkai guztira zabaldu da, baita Txilera be.

ABAUNZA: (Berantebilla, 1584) Bizkaian, Araban eta Laburdin agertzen da.

"Abaun" arana bera izan leiteke eta "tza" k ugaritasuna adierazten dau.

ABERASTURI: (Aberasturi-Araba 1313) Gipuzkoan eta Zuberoan dan jatorria. Mitxelenak aberats dirutsua dala diño, baiña "aberrats" beste jatorri batzun antzera, "carrasca" asko dagon tokia da. Uri ez da besterik mendiaren aldapa baiño. Orduan "Karraskak dagozan aldapa".

ABIO: (Azpeitia) Zabal dabil Bakion eta Mungialdean baiña Gipuzkoan eta Araban be ba-dago.

"Abi" jatorritzat artu ezkerro arandanoak dagozan tokia da baiña "agiña" deritxon zugatza be izan leiteke eta onen senideak litzakez "Agino" ta "Egino". Lenago "Abio" barik "Abino" izango zan.

ABOITIZ: (Ondarroa) Ondarroatik urtena da eta aboiak edo arandanoak dagozan tokia dirudi. "-itz" uga ritasuna adierazteko da.

ABONA: (Zamudio, 1716) Zamudion dau jatorria eta "abon" artatxikia edo "mijo" da.

OLAZAR'tar MARTIN'ek